

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 31 augusti 1999 beslutat att bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1998/99:143 Nationella minoriteter i Sverige i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde jämte eventuella motioner.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över propositionen i vad avser avsnitten 8.1.3 Folkbildning, 8.2 Kulturverksamhet, 8.3.1 Radio och TV samt 8.4 Arkivfrågor jämte motionerna 1999/2000:K4, K7 och K10 yrkande 3, väckta med anledning av propositionen. Slutligen yttrar sig kulturutskottet över den under allmänna motionstiden väckta motionen 1999/2000:K353 yrkandena 2, 4 och 5.

Utskottet

Folkbildning (8.1.3)

Kulturutskottet instämmer i regeringens bedömning att folkhögskolorna och studieförbunden genom sin speciella karaktär och form har möjlighet att genomföra verksamhet som riktar sig till personer som tillhör nationella minoriteter. Utskottet anser att det är värdefullt om Folkbildningsrådet redovisar vilket kursutbud som finns för de nationella minoriteterna och kartlägger i vilken utsträckning som dessa grupper deltar i folkbildningsverksamheten samt vilka ytterligare insatser som folkbildningen anser kan behöva vidtas för att bredda dessa gruppers deltagande.

Motionsvägen har tre yrkanden framförts som rör folkhögskoleverksamheten.

I motion K7 (s) anförs att de nationella minoriteternas folkhögskolor bör få möjlighet att utvecklas till *kulturella centrum* för sina respektive minoriteter. För att klara denna kulturella uppgift behöver skolorna extra ekonomiskt stöd. I motionen yrkas därför att minoritetsfolkhögskolorna skall få ett garanterat ekonomiskt stöd – utöver det stöd som fördelas av Folkbildningsrådet – för att verka som kulturella centrum för landsdels- och minoritetsspraksgrupperna (yrkande 1).

En grundläggande princip på folkbildningsområdet är att folkbildningens anordnare, dvs. folkhögskolor och studieförbund, själva skall lägga fast målen för sin verksamhet. Riksdagen har emellertid vid olika tillfällen beslu-

tat om syftena med statsbidraget till verksamheten. Efter förslag från regeringen beslutade riksdagen våren 1998 att vidga syftena med bidragsgivningen i vissa avseenden. Bl.a. tillkom syftet att statsbidraget skulle bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande (prop. 1997/98:115, bet. 1997/98:KrU17, rskr. 1997/98:258). Folkbildningsrådet beslutar vilka som skall få statsbidrag i enlighet med bestämmelserna i förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen och fördelar tillgängliga medel till dem. Endast en folkhögskola, Samernas folkhögskola i Jokkmokk, finansieras på annat sätt, nämligen via Sametinget (utgiftsområde 16 anslaget A 10 Sameskolstyrelsen).

Utskottet konstaterar att motionsyrkandet avser folkhögskolor som i sin undervisning vänder sig till samer, finnar och tornedalingar, de tre minoritetsgrupper som talar de s.k. landsdels- eller minoritetsspråken (jfr prop. s. 34). Som framgår av både propositionen och den nu aktuella motionen kan folkhögskolorna utgöra kulturella centrum. I propositionen nämns att det vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk vid sidan av språkundervisning bedrivs undervisning i hantverk, musik, traditioner m.m. Det är givetvis av stort värde om även andra folkhögskolor, bl.a. de som vänder sig till sverigefinnar och tornedalingar, eftersträvar att ytterligare utvecklas till kulturella centrum för respektive grupp. Enligt kulturutskottets uppfattning bör emellertid inte någon ny statlig stödform inrättas för att finansiera folkhögskolornas kultursatsningar. De medel som disponeras av Folkbildningsrådet bör således även avse satsningar som syftar till att utveckla skolorna till kulturella centrum. Kulturutskottet avstyrker därmed motion K7 (s) yrkande 1.

I två yrkanden behandlas frågan om *inrättande av folkhögskolor för de nationella minoriteterna*.

Yrkande 2 i motion K7 (s) syftar till att finska romer i Sverige själva eller i samverkan med befintliga folkhögskolor skall få möjlighet att starta egen folkhögskoleverksamhet.

Även motionärerna bakom motion K353 (v) tar upp romernas situation och anför att de saknar anknytning till en folkhögskola. Motionsyrkandet syftar till att staten skall säkerställa ett långsiktigt statligt stöd till en folkhögskola för var och en av de erkända minoriteterna (yrkande 2).

Kulturutskottet vill inledningsvis erinra om att det ankommer på Folkbildningsrådet att godkänna inrättandet av nya statsbidragsberättigade folkhögskolor samt tilldela dessa skolor bidrag. För att kunna bli godkänd som statsbidragsberättigad folkhögskola krävs bl.a. att den nya folkhögskolan har en eller flera huvudmän med organisatorisk och ekonomisk stabilitet. Huvudmännen för den nya skolan skall vara beredda att ta ekonomiskt ansvar för verksamheten och svara för egna ekonomiska insatser.

Enligt kulturutskottets uppfattning bidrar minoritetsfolkhögskolorna i hög grad till att stärka identiteten hos de nationella minoriteterna och till att bredda deras känsla och intresse för den egna historien och kulturen. Utskottet konstaterar att det redan finns folkhögskolor som vänder sig till tre av de fem nationella minoriteterna, nämligen samerna, sverigefinnarna och tornedalingarna. Vidare bör det framhållas att samtliga folkhögskolor har möjlighet att anordna utbildningar för de olika minoriteterna och att några av dem

redan i dag ger kurser för bl.a. romer. Det är dock viktigt att understryka att folkhögskolorna själva bestämmer sin profil. Den kartläggning som Folkbildningsrådet skall göra bör kunna ge en god bild av vilket behov som finns hos de olika minoriteterna av ytterligare insatser för att bredda deras deltagande i folkbildningsverksamheten.

Motionsyrkandena bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. De avstyrks således.

Kulturverksamhet (8.2)

Kulturutskottet har inte något att erinra mot de bedömningar som framförs i propositionen och som innebär att de nationella minoriteterna särskilt bör beaktas vid fördelningen av det statliga stödet till litteratur och kulturtidskrifter samt övrig kulturverksamhet. Regeringen aviserar att den avser att föreslå att de statliga stöden för dessa ändamål skall ökas med 1 miljon kronor från och med år 2000, en fråga som riksdagen kommer att ta ställning till i anslutning till behandlingen av budgetpropositionen för år 2000.

Utskottet har inte heller något att erinra mot att Statens kulturråd ges i uppdrag att utreda hur samisk, finsk, tornedalsk, romsk samt judisk kultur skall få ett tillräckligt utrymme i svenskt kulturliv.

Frågor med anknytning till kulturverksamhet tas upp i tre motioner.

I motion K4 (s) behandlas en fråga som rör *den finskspråkiga teatern* i Sverige. Den finskspråkiga verksamheten vid Riksteatern, Finska Riks, har lagts ner och barnteater riktad till barn med finska som modersmål har flyttats över till Unga Riks, en avdelning inom Riksteatern. I motionen föreslås att de medel som i dag anvisas för finskspråkig barnteaterverksamhet inom Riksteatern skall upphöra att utgå. Motionsförslaget synes syfta till att medlen i stället skall överföras till Kulturrådets utvecklingsanslag och fördelas till amatörteatergrupper som ägnar sig åt finskspråkig barn- och ungdomsteater.

Kulturutskottet har vid olika tillfällen, senast hösten 1998, behandlat motioner med likartade yrkanden (bet. 1998/99:KrU1 s. 38). Utskottet redovisade då bl.a. följande.

Utskottet har från Riksteatern erfarit att Riksteatern via ett kontaktnät inom skolan tar reda på var det finns finskspråkiga elever samt via sina kontakter informerar om sin finskspråkiga teaterverksamhet. Utskottet anser att det är tveksamt om den finskspråkiga teaterverksamheten för barn och ungdom skulle befrämjas av en sådan överflyttning av medel som föreslås i motionen. Inom Riksteatern finns lång erfarenhet av finskspråkig teaterverksamhet och ett nät av uppbyggda kontakter inom skolan. Vidare har Riksteatern viktiga, gemensamma resurser som kan utnyttjas för de skilda teaterverksamheter som ryms inom teatern. Utskottet anser att det skulle kunna bli svårt för Kulturrådet att finna professionell finskspråkig teaterverksamhet att fördela medlen till och att kunna ersätta det kontaktnät som Riksteatern har. Utskottet anser att riksdagen inte bör besluta om en sådan omföring av medel som föreslås i motionen, varför den avstyrks. Utskottet vill dock i sammanhanget starkt understryka vikten av att Riksteatern i sin fortsatta verksamhet med finskspråkig teater för barn och ungdom snabbt bygger upp ett fungerande kontaktnät även inom den Sverigefinska befolkningen i landet och dess or-

ganisationer. Genom ett sådant kontaktnät och samarbete med dessa organisationer bör Riksteatern kunna sprida verksamheten bland de finskspråkiga barnen och ungdomarna mera effektivt.

Kulturutskottet har erfarit att Riksteatern nyligen etablerat kontakt med Sverigefinska Riksförbundet och Finlandsinstitutet i syfte att utveckla publikarbetet. Sedan tidigare har Riksteatern kontakter med ett flertal finska skolor och med Sverigefinska språknämnden. Utskottet noterar vidare att från Riksteaterns sida undersöks för närvarande möjligheterna att presentera finskspråkig teater även för vuxna genom gästspel från Finland.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion K4 (s).

Motionärerna bakom motion K10 (fp) har tagit fasta på den artikel i den s.k. ramkonventionen som innebär att det land som anslutit sig till konventionen skall sträva efter att sätta upp skyltar med ortnamn, gatunamn m.m. på minoritetsspråk inom områden som traditionellt och i betydande antal bebos av nationella minoriteter. Det innebär – anför motionärerna – att skyltarna inom de samiska och tornedalska områdena skall vara flerspråkiga. Motionsyrkandet syftar till att en *tidsgräns* skall fastställas *då arbetet med flerspråkiga skyltar skall vara klart*. Ett rimligt årtal vore år 2005, anser motionärerna (yrkande 3).

Som redovisas i den nu aktuella propositionen (s. 40) har regeringen i proposition 1998/99:114 Kulturarv – kulturmiljöer och kulturföremål föreslagit att en regel skall införas i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. om att god ortnamnsned skall iaktas vid statlig och kommunal verksamhet. I kulturarvspropositionen anför att ortnamnen är en viktig del av vårt kulturarv och att det är av stor vikt att nedärvda ortnamn vårdas och bevaras samt att namngivning av ortnamn sker med hänsyn till kulturarvet. Detta, anför det, gäller inte minst ursprungsbefolkningens kulturarv (prop. 1998/99:114 s. 33).

Vidare framgår det av kulturarvspropositionen att de argument som framförs för behov av god ortnamnsned även gäller minoritetsspråk. Ortnamnen utgör ett immateriellt kulturarv som inte bör förringas eller utsläckas genom tillämpning av majoritetsspråket. Regeringen finner att de namnformer som ingår i Lantmäteriverkets ortnamnsregister och därmed används på de allmänna kartorna också bör användas vid vägs skyltning även om det i vissa fall leder till dubbla namnformer (prop. s. 34).

Kulturutskottet kommer att bereda förslagen i kulturarvspropositionen och förslag som inkommit motionsvägen senare under innevarande riksmöte. Enligt kulturutskottets uppfattning bör motionsyrkandet inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Motion K10 (fp) yrkande 3 avstyrks.

I motion K353 (v) behandlas en fråga som rör *stödet för utgivning av minoritetslitteratur*. Motionärerna anser att produktion och marknadsföring skall prioriteras i bidragshänseende. I motionen yrkas att regeringen i sina direktiv till Kulturrådet skall specificera hur minoritetslitteraturen skall beaktas vid bidragsgivningen (yrkande 5).

Kulturutskottet konstaterar att det ankommer på regeringen att utforma närmare föreskrifter för utgivningsstödet med anledning av att stödet nu förstärks med särskilda medel för utgivning av litteratur på de nationella

minoriteternas språk. Utskottet erinrar om att Kulturrådet redan stödjer utgivning av litteratur på andra språk än det svenska språket. Utskottet utgår självfallet från att Kulturrådet skall ha tillgång till och kontakt med sakkunniga inom respektive språk för att möjliggöra de kvalitativa bedömningar, som krävs vid allt utgivningsstöd. Utskottet utgår också från att det i detta beredningsarbete kan ingå en dialog med personer som har god kännedom om de olika minoriteternas språk och kultur.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Radio och TV (8.3.1)

I propositionen anger regeringen att den avser att vid beredningen av nya sändningstillstånd för Sveriges Television AB (SVT), Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB ta upp frågan om att ge romani chib samma särställning i programverksamheten som i dag ges samiska, finska och meänkieli. Kulturutskottet har inte något att erinra mot regeringens bedömning.

I motion K353 (v) föreslås att TV skall låta texta vuxenprogram på de nationella minoritetsspråken. Textningen skall utformas så att tittaren själv väljer när han eller hon vill se textremsan (yrkande 4).

Kulturutskottet utgår från att motionsyrkandet avser SVT:s möjligheter att sända textremsor.

Kulturutskottet konstaterar att den typ av textning som efterlyses i motionen skulle kunna genomföras redan nu med analog sändningsteknik. Närmare 2000 sändningstimmar textas för närvarande med s.k. dold textning. Betydande sändningskapacitet skulle emellertid tas i anspråk och utrymmet för Text-TV skulle minska drastiskt om textremsor skulle sändas på de fem aktuella minoritetsspråken. Vid införandet av digital sändningsteknik kommer emellertid överföringskapaciteten att öka betydligt. Därmed underlättas möjligheterna att sända textremsor på många språk samtidigt. Kulturutskottet erinrar i sammanhanget om SVT:s självständighet och att det ankommer på programföretaget att inom givna ekonomiska ramar göra de prioriteringar som krävs för att uppfylla de villkor som regeringen angivit i sändningstillstånd och i beslut om medelstilldelning (s.k. anslagsvillkor).

Nyligen har en utredning tillsatts med uppgift att bereda de villkor som skall gälla för public service-företagen under nästa tillståndsperiod, dvs. efter år 2001. Utredaren skall bl.a. behandla frågor om programföretagens uppdrag och organisation, frågor om teknik och distribution samt finansieringsfrågor (dir. 1999:74). Av utredningsdirektiven framgår att regeringen avser att tillkalla en beredningsgrupp där samtliga riksdagspartier skall vara företrädare. Beredningsgruppen skall med utgångspunkt i utredarens ställningstaganden medverka i arbetet med att ta fram riktlinjer för public service-företagens verksamhet inför den nya tillståndsperioden. Utrednings- och beredningsarbetet bör inte föregripas.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens bedömning då det gäller arkivfrågor.

Stockholm den 19 oktober 1999

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

I beslutet har deltagit: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Agneta Ringman (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Roy Hansson (m), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp), Hillevi Larsson (s), Anne-Katrine Dunker (m) och Gunilla Tjernberg (kd).

Tidsgräns för arbetet med flerspråkiga skyltar

Lennart Kollmats (fp) anför:

Utskottet konstaterar i likhet med vad som anförs i motion K10 (fp) att mycket återstår att göra då det gäller arbetet med att sätta upp flerspråkiga skyltar i de områden som bebos av nationella minoriteter. Det är enligt utskottets mening angeläget att arbetet kan fullföljas inom överskådlig tid. Därför bör en tidsgräns anges då arbetet bör vara fullbordat. I likhet med vad motionärerna bakom motion K10 (fp) föreslår, anser utskottet att år 2005 är ett rimligt årtal.

Det anförda innebär att motion K10 (fp) yrkande 3 bör tillstyrkas.

Särskilt yttrande

Lennart Fridén, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anför:

Minoritetsspråkskommittén hade många goda förslag till åtgärder som Sverige borde vidta för att kunna ratificera minoritetsspråkskonventionen och den s.k. ramkonventionen. Vi anser att det hade varit av värde om regeringen i den nu aktuella propositionen hade följt upp kommitténs förslag på ett bättre sätt.

Till konstitutionsutskottet	1
Utskottet	1
Folkbildning (8.1.3)	1
Kulturverksamhet (8.2)	3
Radio och TV (8.3.1)	5
Arkivfrågor (8.4)	6
Avvikande mening	7
Tidsgräns för arbetet med flerspråkiga skyltar (fp)	7
Särskilt yttrande (m)	7